

JAK SE DLUŽÍ SEN
(HOW TO OWE A DREAM)

by

Tereza Reichová

Autor: Tereza Reichová
Režisér: Dan Moravec
Redaktor / Dramaturg: Dan Moravec
Zvuková a technická realizace: Radek Veselý
Produkce: Klára Illiášová
Stopáž v minutách: 34:13
Název stanice, která pořad odvysílala: Český rozhlas Dvojka
Překladatel: Hana Rausová

Author: Tereza Reichová
Direction: Dan Moravec
Dramaturge: Dan Moravec
Sound and technical execution: Radek Veselý
Production: Klára Illiášová
Footage: 34:13
Station: Czech Radio Dvojka
Translator: Hana Rausová

SYNOPSIS

Jak se dluží sen

Na dluzích stojí naše ekonomika a skrze půjčky se formují naše životní cesty. O půjčkách končících exekucemi či o lichvářských praktikách soukromých firem a bank toho bylo napsáno a natočeno mnoho. Terezu Reichovou ale zajímalo, co se děje s člověkem ve chvíli, kdy se zadluží. Rozhlasový dokument Jak se dluží sen – skrze vlastní příběh autorky a zážitky blízkého okolí – zkoumá, co se děje s psychikou člověka když si vezme půjčku.

How to owe a dream

Our economy is built on debt and our life paths are formed through loans. There has been much written and recorded about loans that end in bankruptcy and usury practices of private banks or firms. Tereza Reichova was however interested in what happens to a person in the moment when he sinks into debt. The radio documentary entitled How to owe a dream, based on the author's and her close surroundings' experience, examines what happens to a person psychologically when he gets a loan.

lezení po železném žebříku

Žofka: Tak pojď mami!

Autorka: Já jdu, ale trochu se bojím. Jistíš mě? Nevíš proč tu máme žebřík?

Žofka: (*šeptá*) To už jsem říkala.

Autorka: Protože tady budou schody jednou.

Žofka: Protože tady budou schody jednou.

Autorka: Ale ještě tu nejsou.

Žofka: Ale ještě tu nejsou. Ale tady bude moje máma, táta, Lóťa a Eda tady spát. A já budu spát v tamhletom pokoji a tady je koupelna a vana a umyvadlo a záchod.

Autorka: Jak se dluží sen. Dokument Terezy Reichové

hudba

Autorka: Měla jsem štěstí. Po pradědovi se naší rodině v devadesátých letech objevil obrovský dům, dům rodina prodala, peníze rozdělila a já dostala byt. Byt vyřešil leta mého vysokoškolského studování a první léta našeho rodinného hnízdění. Ale byt je byt a není dům. A tak stavíme barák. Samozřejmě se zahradou. Děkovali jsme všemu, že na rozdíl od mnohých se nemusíme zadlužit a jdeme za svým snem... No ale stejně jsme trochu se zadlužili ... S dluhy přišel strach, nejistota z budoucna a spousty otázek jak to zvládají ostatní.

chůze chodbou s ozvěnou

Autorka: Zazvoníš ty?

zvonek

Autorka: Hele Mažina.

tlapky psa na parketách

otevívají se dveře.

Autorka: Ahoj Veru.

Veronika: Čau holky.

Autorka: Nakonec jsme obě dvě, protože Lotka neusla v kočárku podle plánu.

křik dítěte

climbing up a metal ladder

Žofka: Come on, mom!

Author: I'm coming, but I'm a little scared. Are you securing me? Do you know why we have a ladder here?

Žofka: (whispers) I already told you.

Author: Because one day there will be stairs here.

Žofka: Because there will be stairs here one day.

Author: But they aren't here yet.

Žofka: But they aren't here yet. And this is where my mom, dad, Ló'ra and Eda will sleep. And I'm going to sleep in that room there, and here's a bathroom and a tub and a sink and a toilet.

Author: How to Owe a Dream. A documentary by Tereza Reichová.

Music

Author: I was lucky. My great-grandfather's huge house was discovered in the nineties, our family sold the house and divided the money among us all and I got an apartment. That apartment solved my university years and the first years of our family settling down. But an apartment is an apartment, and not a house. And so we're building a house. With a backyard, of course. We were so thankful that as opposed to many other people, we don't have to go into debt and we're following our dream... but we had to go into debt a little bit... and with the debt came fear, uncertainty of the future and so many questions of how does everyone else do it.

walking down the hallway with an echo

Author: Will you ring the bell?

ringing the doorbell

Author: Hey Mažina.

sound of a dog walking on hardwood floors the door opens

Author: Hi Veru.

Veronika: Hi girls.

Author: It's both of us after all, because Lotka didn't fall asleep in her stroller as planned.

sound of a screaming child

Autorka: Takže natáčet budeme dohromady.

Veronika: Terezko, stavim na kávu? Dáš si?

Autorka: Super. A kde jsou všichni?

Veronika: Jáchym je vzal na pololetní prázdniny děti do lesa. Jeli do Brd. Takže zítra budu odpočívat a uklízet

mletí mlýnku na kávu

Autorka: Jsem u Verky. Moje švagrová bydlí s rodinou v malém útulném bytečku, na který si i přes dost nízké příjmy vzali před šesti lety hypotéku.

Veronika: Přiznám se ti, že ten první rok byl náročnej na komunikaci, protože jsme na sebe byli jako vzájemně naštvaní a jeden házel na druhýho? Zato můžeš ty, dyť máme akorát dluhy. Ty chceš támhleto, to zapomeň! Protože Jáchym hraje na nástroje takže se zamiluje do nějaký kytary a teď řekne : „no a na to nemam“ zas a je naprdlej. Ale teď už se to posunulo, že se mi vstává tak nějak líp a říkám si, že tak jak bysme někde platili nájem. Tak to tak prostě беру. Ten úplnej začátek je náročnej. Že máš před sebou hrozně moc let. Si říkáš, ježiš já polovinu svýho života budu splácet dluh. Protože jsem si hypotéku vzali když nám bylo 30 a máš před sebou, že do 55. Ha! To už budu babička! Protože v tý době je to představa půl života. ... Teď už se to ukrajuje. Těch prvních 5 se přehoupne a máš pocit, že se něco ukrojilo a už se dokážeš zasmát vtipu večer u pivka, už jen dvacet.

Autorka: Co by se muselo stát abyste litovali toho že jste do tý hypotéky šli?

Veronika : Já si myslim Terezko, já jako honě řeším náš vztah. Víš, že kdyby se změnil natolik, že bysme spolu z nějakýho důvodu nechtěli bejt, tak jak to jakoby řešit, protože pořád myslíš na děti, žejo máš dvě a nechceš aby byly postavený před hotovou věc. Hele my s tátou musíme ten byt prodat a nic nám skoro nezbyde, takže oba budem bydlet v nějakym 1 kk. Vy se rozpúlte nebo se domluvte. Jako takovýhle věci mne napadaj. Jako tohle je pro mne strašák, jakože nebudeme my dva spolu, protože sám by to podle mne ani jeden nezvládl to utáhnout. Protože úplně se vsim ten byt vyjde na 16tis a podle mne je to fakt hodně. A kdyby zůstal jeden a ten druhý by mu měl pomáhat nějak finančně, protože si myslim, že oba jsme spolu prožili dostatečně dost věcí na to abychom dokázali spolu vždycky komunikovat ať se stane co se stane. Tak prostě muselo by se to vyřešit prodejem. A když to prodáš tak ti zbyde vlastně hrozně málo. Protože musíš zaplatit tu hypotéku a my máme splaceno zatím jen ty úroky. My máme splaceno z tý dlužný částky zatím jen 150 tisíc. Ten zbytek jsou ty úroky, který platíš v bance

Author: So we'll just record all together.

Veronika: Terezka, shall I make some coffee? Will you have some?

Author: Great. Where is everyone?

Veronika: Jáchym took the kids to the woods for their half-term vacation. They went to Brdy. So tomorrow I'll be relaxing and cleaning.

sound of a coffee grinder

Author: I'm at Verka's. My sister-in-law and her family live in a cute little apartment that they got a mortgage for six years ago despite their low income.

Veronika: I'll admit that the first year was not easy for our communication, because we were both sort of mad at each other, throwing the blame on the other person. It's your fault, all we have is debts. You want that? Forget about it! Because Jáchym plays musical instruments so he always falls in love with some guitar and then says, "and I can't afford that", and he's angry again. But things have improved and I have an easier time waking up now, and I always say to myself, well we'd be paying rent somewhere anyway. That's how I look at it. The very beginning is hard. When you have so many years ahead of you. And you tell yourself, "God, I'll be paying this off for half of my life. Because we got the mortgage when we were thirty and we'll be paying it off until we're 55. Ha! I'll be a grandma by then! Because you look at it as half your life at that point... but time is moving along now. The first five years go by and you feel that a chunk is paid off and you can joke over beers at night that you only have twenty more years left to pay the mortgage off".

Author: What would have to happen for you to regret getting the mortgage?

Veronika: Terezka, I think I just analyze our relationship a lot. You know, if it changed enough where we didn't want to be together anymore, we'd somehow have to deal with everything, because you have to think about the kids, you know, you have two and you don't want them to be faced with a done deal. Hey, dad and I have to sell the apartment and we won't have anything left, so we'll both have to live in a studio apartment. The two of you can split yourselves in half or decide what you want to do. It's things like this that I think about. That's what scares me, that the two of us won't be together anymore, because neither one of us would be able to handle this on our own. Because everything included, the apartment comes out to about CZK 16,000 and I think that's really a lot. If only one of us was left then the other one should help financially, because we've experienced a lot together so we should always be able to communicate no matter what happens. The only thing that would solve everything would be if we sold the apartment. And when you sell, you're really left with very little. Because you have to pay off the mortgage and we've only paid off the interest so far. From what we owe, we've only paid off CZK 150,000. The rest is the interest you pay to the bank...

Autorka: pět let platíte jenom úroky?

Veronika: Vlastně hrozně dlouho trvá, protože ta první fixační doba je vlastně na to abys zaplatila tu fixaci a to že ti vůbec půjčili ten úrok. Protože my jsme si museli na ten byt půjčit všechno víc. My jsme neměli jako moc našetřeno, takže těch mojich pár tisíc to bylo tak na nábytek a půjčili jsme si 100procent na ten byt. Takže pro nás byla vlastně hodně nevýhodná ta půjčka. Takže ten byt přeplatíme asi o 300 tisíc. Tak spíš řeším ty vztahy. Jako jestli když se něco zamává u nás jak to pak řešit.

brečící dítě

Autorka: Ló'ó dobrý? Chceš jí vzít??? ... Chceš k tetě?

Veronika: Ale víš co je taky zvláštní věc? Moment? U každý tý hypotéky tě jako natlačej do životního pojištění a přitom jsem zjistila teď po pěti letech když jsme museli změnit tu fixaci, tě natlačej do životního pojištění. A já tím, že jsem byla nemocná, tak mě ho nedali a rovnou řekli: jéé vy jste měla karcinom, tak to byste měla hrozně drahý, tak my pojistíme manžela a paradoxně Jáchym je hrozně zdravěj člověk, on skoro nechodí k doktorovi, málo kdy mu něco je. Když mu něco je tak mu udělám čaj s medem a za dva dny je v pohodě. Tak Jáchymovi já, protože on to nechtěl, protože on mi řekl: ježiš ty furt plašíš já budu zdravěj a já: ne co kdyby se ti něco nedej bože ty chudáčku něco stalo, tak já mu platím to životní pojištění a oni to po určitý době skontaktujou a chtěj ti vnútit pro ně výhodnější produkt. Jáchymovi platím částku 600kč a teď jsme byli po pěti letech změnit tu fixaci aby nám to zase nějakou dobu nezvyšovali a neměnili a hned mi tam nabídli strašně skvělý připojištění, že kdyby náááhodou Jáchym jako kytarista ... Víš jak jako vědi jo... si něco udělal s rukou a nemohl hrát tak dlouhodobě by mu dávali 70 procent jeho platu. A teď to víš já ... AA chudák Jáchym co kdyby se mu něco takovýho stalo, tak jo. Ale pak mi přišlo po tom co jsme předhovořili a připravili, protože tam byl se mnou Jáchym, jakože ano změním životní pojištění, tak ti přijde, že je to jednou tolik a ty si doma teprve přečteš, že to vůbec nepotřebuješ a to je hrozně těžký, z toho se pak hrozně blbě vykručuje. A pak je další věc, kdy si rozmyslíš cokoliv dalšího dražšího si koupit. Víš já jsem si musela koupit auto, protože se mi rozbilo a do práce mi autobus nejede, a i když jsem dělala hrdinku, že budu jezdit do práce na kole, tak jsem jela jednou. Protože je ti fakt hodně do kopce a nechce se mi takhle každý ráno, když tam mam bejt v šest. No a zase ho mám na dluh. Jo. Protože jsem nedokázala při tom splácení ušetřit peníze, tak jsem si musela zase půjčit, ale to byla naštěstí částka kterou mi mohli půjčit naši.

Author: It takes five years just to pay off the interest?

Veronika: It basically takes a very long time, because the first fixed amount of time is there so you pay off that fixed amount and the fact that they even gave you the mortgage at that rate. Because, you know, we had to borrow everything for the apartment. We didn't really have a lot saved up, so my couple of thousand was for furniture, and we borrowed 100% for the apartment. So for us, it was not a very advantageous mortgage. We'll overpay the apartment by about CZK 300,000. So I deal with the relationship more. Like, if something happens to us, how we'll then deal with it.

crying child

Author: Lóťa, you ok? Do you want me to pick you up? ... Do you want auntie to hold you?

Veronika: You know what's strange too? What moment? With every mortgage, they force you into life insurance. And because I was sick, they didn't give it to me and just said: you had a carcinogen, it would be very expensive for you, so we'll insure your husband. Funnily enough, Jáchym is a very healthy person, he barely goes to the doctor, and isn't sick very often. Whenever he does feel sick, I make him a cup of tea with honey and in two days he's all better! So because he didn't want to do it, I pay for his life insurance, and of course after a certain amount of time they contact you and want to force you to get a better product from them. I pay CZK 600 for Jáchym and we recently went back after five years to change the fixed time so that they don't raise and change it and of course they immediately offered me this amazing new insurance, apparently just in case Jáchym as a guitarist hurts his hand and can't play long term, they would give him seventy percent of his income. And you know me... and poor Jáchym, what if something like that happened to him, yeah ok. And then, because Jáchym was there with me, I started thinking, ok we'll change our life insurance, and you think about how much it is, and it's not until you get home when you read that you actually don't need it at all and you realize it's double what you thought and it's very difficult to get out of it. And then the other thing is that you really question whether to buy anything else expensive. You know, I had to buy a car because mine broke and there isn't a bus that I can take to work, and even though I tried to be all tough and say I'll ride my bike, I only did that once. Because it's really uphill and I just don't feel like doing that when I have to be at work at six in the morning. And I had to take another loan out for that. Because I wasn't able to save up any money while paying off the mortgage, so I had to take out another loan, but luckily it was an amount that my parents were able to loan me.

Autorka: no ty říkáš, že to je tím, že máte nižší platy, ty lidi co maj vyšší platy ty by si zas koupili ten domeček třeba

Veronika: To je pravda, to by měli zase vyšší splátku. To je pravda. Já si myslím, že je to fakt o hospodárnosti, Jáchym umí dejme tomu tak abych to nevěděla ušetřit dětem na kroužky, ale já nedokážu ušetřit nic.

Autorka: Ty si nastoupila do práce kdes nebyla tak šťastná a kvůli tomu dluhu si tam byla a chovala se nějak jinak.

Veronika: podmínka toho aby ti dali vůbec hypotéku, což mi přijde trochu jako taková šikana v uvozovkách, je, že máš smlouvu na dobu neurčitou. Že si zaměstnaná. Když chceš 100%. A já jsem tenkrát neměla smlouvu na dobu neurčitou, protože jsem začínala, úplně s prací po mateřský, já ani nedostudovala školu, takže pro mě byl i risk poprosit o tuhle práci a musela jsem pani ředitelku hned postavit před věc jako, že jí slibuju, že tam zůstanu když mi dá tuhle smlouvu, což ona pro mne udělala, protože o mne stála, ale ona zase měla podmínku, že já si dodělám školu. Já jsem tam pak chodila rok s odporem s tím, že já tady mám smlouvu na dobu neurčitou a v tom případě můžu v pohodě fungovat, protože se o tu práci nemusím až tak bát a to je vlastně taky naivní představa ke který pak dojdeš, že je jedno jestli máš smlouvu na rok, na neurčito. Já jsem jí potřebovala v ten moment k podepsání té smlouvy, to prošlo, klaplo a už je mi to jedno.

Autorka: já mám kamaráda, kterej šel žádat o práci a říkal, že se ho zeptali na tom přijmacím pohovoru jestli má hypotéku. A on řekl, že nemá, a oni že ho nemůžou přijmout, protože preferujou lidi s hypotékou. A on si strašně lámal hlavu tím proč to takhle je a pak mu došlo, že jako zaměstnanec je loajální. Že maj třeba jistotu, že když ti tam ten člověk nastoupí ...

Veronika: ... že když má hypotéku, že ti tam zůstane.

Autorka: A asi se nebude jako ..

Veronika: To ti teda řeknu, to mě teda překvapuje. Nesetkala jsem se osobně já s tím, ale když to takhle říkáš, tak mi to přijde hrozně logický. Nepřijde mi to jako vůbec hezký ale i bych dokázala toho zaměstnavatele pochopit v tom, že si přesně bude myslet, že mu tam ten člověk zůstane. Já jsem se vlastně setkala, to jsem ti neřekla, tady v té školce kde jsem dala výpověď. Jsem prostě odešla a nechala jsem je tam na pospas těm kolegyním s kterýma jsem si zas tak úplně nerozuměla. No a když jsem odcházela tak mi přesně tohle tak jak si to řekla tak mi tohle řekla naše paní hospodářka a účetní. Jako uvědomuješ si že máš hypotéku? Že ještě přilezeš s prosíkem? A já jsem se jako smála a říkám jako nepřilezu, protože já to dám i bez toho.

Author: So you say it's because you have lower salaries, the people who earn more money, they would probably buy a house

Veronika: That's true, they would then have higher payments. That's true. I really think it's about budgeting. Without me knowing, Jáchym is able to save something for the kids' activities, but I'm not able to save anything.

Author: You started a job where you weren't happy but you stayed because of the debt.

Veronika: One of the conditions of getting the mortgage, which I kind of think is a little bit of bullying, was that you had an indefinite work contract. That you're employed. When you want to borrow 100%. And at the time, I didn't have a contract that was indefinite, because I was starting a brand new job after maternity leave. I didn't even finish school, so it was a risk for me to even ask for this job and I had to present it very clearly to the director there, tell her that I promise her that I'll stay there if she gives me this contract, which she did because she wanted me, but her condition was that I finish my degree. So for a year I went there despite not wanting to, because I had an indefinite contract and so I thought I could just relax because I didn't have to worry about losing the job, which is of course naïve, because it doesn't matter whether you have a contract for a year or indefinitely. I needed the contract at that moment when I was signing the mortgage, that worked out so I don't really care anymore.

Author: I have a friend who had a job interview, and they asked him at the interview whether he has a mortgage. He said he doesn't, and they said they can't hire him because they prefer people who have one. He couldn't figure out what the reason was, and then he figured out it was because they wanted loyal employees. That maybe they have a feeling of security that if that person starts working there...

Veronika: ... that if he has a mortgage, he'll stay there.

Author: And he won't, like...

Veronika: I'll tell you, that really surprises me. I've never seen that happen, but when you describe it now, it seems very logical to me. It doesn't seem very nice to me but I can almost understand the employer, that he thinks that person will stay there. Actually maybe I have seen it, I didn't tell you about this, at that preschool where I used to work. I just left and left all those coworkers I didn't get along with. And when I was leaving, this is exactly what the accountant there told me. Like, do you realize that you have a mortgage? That you'll come back begging? And I laughed and said I won't, that I'll be able to handle it without this.

hudba

Autorka: Půjčili jsme si od kamaráda prvních pár desítek tisíc. Můžeme je splatit kdy chceme a já vidím jak se proměnil můj vztah k práci. Na každý potencionální výdělek koukám jako na kořist, kterou bychom mohli umořit kousek dluhu. To, že jsme si práci vybírali podle toho jestli bude užitečná pro okolí se stává minulostí. Dům se finišuje. Půjčujeme se si od mé mámy. Odcházet má pět let pravidelná splátka. Sice malá, ale je tam. Jen se jí na to zeptat mne stálo spoustu nervů a nejistot. Trochu se v tom plácáme a nejsme si jistí, jestli to za to stojí. Téma dluhu se stane naším běžným konverzačním tématem. Ukazuje se, že s dluhem má svou zkušenost skoro každý.

bouchání kladiv na stavbě

Autorka: Zdravim. Dobrej.

Autorka: *(doříkává komentář)* Včetně tesařů, kteří nám dům staví.

Míla: Ahoj!

Autorka: Ahoj, budete končit, protože prší co?

Míla: Ne.

Autorka: Vy pracujete i v dešti? Zdravim, dobrý den.

bouchání kladiv na stavbě

Autorka: S Mílou jsme se seznámili před několika lety. Nakonec to byl on kdo nám barák postavil. Staví svůj vlastní dům kousek od nás a měl ho mít hotový dávno před tím naším.

Míla: No nepovedlo se to z několika důvodů. Jednak prostě stavební řízení je věc prostě hrozně složitá což jsme do té doby nevěděli a kdo asi to nezažil tak to nepochopí, takže tím se nám to protáhlo. Samozřejmě jsme chtěli bejt bez dluhů, bez hypotéky, náky úspory jsme měli, ale pochopili jsme, když se udělá podrobněj rozpočet stavby, že to prostě nestačí. To bylo prostě, já nevím, několik večerů, prostě nad tím debatuješ jo, jeden večer, druhěj večer, třetí večer, tejden, už tě z toho bolí hlava a už nevíš co, tak prostě necháme to odležet žejo, za tejden zase sme se k tomu vrátili, zase sme to probírali prostě ze všech stran, jaký sou možnosti. Takže první fáze byla kámoši, známí, pučíme si jo, nechceme banku...Ale prostě nenašel se nikdo kdo by nám prostě pučil tolik kolik jsme potřebovali na dobu, kterou jsme potřebovali, takže jsme byli nucený teda jít do banky...což taky nebylo jednoduchý, protože jsem OSVČ, živnostník a banky nerady pučujou živnostníkům mýho typu žejo, takže další problém. No a nakonec po půlročních sezeních a řešeních jsme řešení našli. Našli jsme banku, která byla ochotná nám půjčit.

music

Author: We borrowed the first few tens of thousands from a friend. We can pay it off whenever we want and I can see how my attitude to work changed. I look at every potential income as something we could use to get rid of some of the debt. The days of when we used to choose a job based on whether it would be good for others are gone. The house is being finished. We're borrowing some money from my mom. It'll be five years of regular payments. They'll be small but they'll be there. Just to ask her caused me so much stress and uncertainty. We're not really sure whether it's worth it. The topic of debt will become a normal topic of conversation. It turns out that almost everyone has experience with debt.

sound of hammers at the building site

Author: Hello. Hi.

Author: (finishing her comment) Including the carpenters who are building the house.

Míla: Hi!

Author: Hi! You'll be finishing up because it's raining, right?

Míla: No.

Author: You work in the rain? Hello, hi.

sound of hammers at the building site

Author: I met Míla a couple of years ago. And in the end it's been him who has been building our house. He's building his own house not too far from us, he was supposed to have that done a long time before ours.

Míla: We weren't able to finish it because of several reasons. First of all, construction management is a very complicated thing, which we didn't know, and if you haven't experienced it you won't understand it, so that really extended things. Of course we wanted to do it without any loans or a mortgage, we had some savings, but when we did a detailed budget for the construction, we realized it wasn't enough. It was, I don't know, a couple evenings, just talking about it, you know, one evening, another evening, a third evening, a week, then you start getting a headache and you don't know what to do anymore so we just let it be for a while. A week later we returned to it, we looked at it from all angles and tried to figure out all our options. The first phase was our friends, acquaintances, we'll borrow some money, we don't want to use the bank... but we couldn't find anyone who could loan us as much as we needed for as long as we needed, so we were forced to go to the bank... which wasn't easy either because I am self-employed, and banks don't like to lend money to people like me who are self-employed, so you know, another problem. So in the end, after half a year of meetings and trying to find a solution, we found one. We found a bank that was willing to lend us the money.

Autorka: Ale vy jste bydleli tam, ne. Kde stavíte?

Míla: My sme bydleli v tom domečku žejo.

Autorka: Ten je jak velkej?

Míla: Ten je pětadvacetmetrů čtverečních. To byla valstně jediná možná stavba, kterou sem mohl postavit abychom tam mohli jakoby bydlet.

Autorka: A jak dlouho ste si mysleli, že tam budete bydlet a reálně toho času ste tam bydleli?

Míla: No nakonec sme tam skončili..to bude šestá zima tedka.

Autorka: Tam bydlíte šest let v tom domečku?

Míla: Šest let.

Autorka: A vaše původní představa byla?

Míla: No tak já nevim,rok dva než se to vyřeší...takže my sme tak jako otupěli v tom, že prostě umíme čekat.

Autorka: Kolik si mezi tím postavil jinejch domů pro jiný lidi?

Míla: No tak defacto když vezmu šest let a za rok postavíme tři domy třeba, tak osmnáct domů třeba jako.

Autorka: A co váš vztah, jestli se můžu takhle zeptat?

Míla: Náš vztah.. no tak jako první velká prověrka bylo to dítě, ten Vašík náš, zezčátku to bylo dost náročný, ale myslim si, že sme to ustáli, mysleli sme si žejo, že už nic horšího nás nemůže potkat žejo...a to sme se mýlili, další prostě zkouška byla příprava na stavbu domu a pak stavba domu, to bylo asi to úplně nejhorší.

Autorka: V čem to bylo nejhorší?

Míla: No tím,že sem to dělal svépomocí, tak já sem prostě veškerej čas a veškerou energii věnoval tý stavbě a rodina prostě pro mě neexistovala. Já sem postě večer přišel domů, tam bylo náký jídlo, já ho snědl a prostě sem odpadl. Nebo sem ještě musel objednávat nákej materiál na další dny, takže s rodinou sem se defacto tak jako viděl,ale to bylo všechno. A to bylo asi to nejhorší teda co nás potkalo. Byly tam nějaký takový bouře trošku, ale myslim si, že sme to taky nák doufám přečkali a ted sme ve stavu, že dům stojí, doladujou se vnitřky, detaily a už jakoby víme, že letos se nastěhujem, takže to nás jakoby drží v klidu.

Author: But you were living there, where you are building?

Míla: We lived in the little house.

Author: How big is it?

Míla: It's twenty-five squared metres. It was the only construction I could build where we could also sort of live.

Author: And how long did you think you were going to live there and realistically how long did you stay there for?

Míla: In the end we've been there for... this will be the sixth winter.

Author: You've been at the house for six years?

Míla: Six years.

Author: And your original estimate was?

Míla: I don't know, a year or two until everything was resolved... we just figured out that we know how to wait.

Author: How many other houses have you built for other people in the meantime?

Míla: Well if we take the six years, we build about three houses a year, then that's about eighteen houses.

Author: And what about your relationship, if I can ask?

Míla: Our relationship... well the first big test was the child, our Vašík, it was quite demanding at the beginning and we thought that nothing worse could come... and of course, we were wrong, the next big test was getting ready for building the house and then the construction of the house, that was probably the absolute worst.

Author: How was that the worst?

Míla: Well because I was doing it by myself, I was spending all my time and energy on the house, and the family just didn't exist for me. I came home in the evening, there was some food there, I ate it and just collapsed. Or I had to order some materials for the following couple days, so I saw my family but that was about it. And that was probably the worst thing that ever happened to us. We had some storms there, but we weathered them somehow, and now we are at the point where the house is up, they are finishing up the inside and the details and we sort of know that we'll be moving this year, so that kind of keeps us calm.

Autorka: Dokážeš si představit co se stane, až se tam nastěhujete?

Míla: Co se stane, až se nastěhuju? Myslim si, že se stane to, že si každej prostě zalezeme do toho svýho pokojíčku nebo do tý části toho domu a budeme si umět od sebe odpočinout, ale když budeme chtít tak se prostě dole sejdem v tý kuchyni a bude to hezký jako v domečku. Ale problém domečku je ten, že není úniku, musíš odejít někam ven nebo prostě pryč.

Autorka: Myslíš, že se něco promění když vlastně pracuješ pro ten dluh a ne pro ty úspory?

Míla: No hodně sem o tom přemýšlel, hodně sme to řešili a sem jako z rodiny, která si nikdy nic nepučila jo a byl sem v tom vychovávanej jo..prostě nejdřív si vydělávej a pak si to kup, čím jsem se teda doposavad řídil, ale s tím domem sme prostě pochopil, že to prostě nejde...to bychom prostě byli v tom domečku a třeba bychom se rozvedli, takže sme šel prostě cestou nejmenšího odporu a řekl sem si, že teda do tý hypotéky pudeme.

Autorka: Dokážeš si představit okamžik, kdy by sis říkal, že to nebyl dobrej nápad? Co by se muselo stát?

Míla: Co by se muselo stát? Nevim. Myslim si to pořád, že to je dobrej nápad a pořád doufám, že ty peníze nák přijdou. Buďto je vydělám nebo prostě..může tam bejt i to dědictví nakonec, proč ne a že se toho zbavíme.

Autorka: No u mě se to spojuje, že když jsem šla třeba za mámou tak jsem se cítila jako viná kdybych si měla půjčit ty peníze a cejtla jsem, že to s tou mojí psychikou hrozně zamávalo

Míla: No ten pocit mám taky, protože říkám, byl jsem vychovávanej nepučovat si a prostě to vnímám jako nějaký selhání nebo hřích nebo prohřešek. Ty prostě nemáš a chceš půjčit.

Autorka: A přitom to je jakoby ten prvotní pud ochránit tu rodinu. Víš to najednou musíš úplně zkrátit a zužit ten okruh toho tvého zájmu.

Míla: Prostě ten pocit, no to je prostě strach žejo. Strach o existenci, o rodinu a prostě strach žejo z tebe dělá někoho jinýho, ňáký zvíře, ňákou zrůdu, která najednou si chce něco urvat.

Autorka: Já si to přesně pamatuju, ten moment tý noci, ta nás úplně zničila, teď hynek nebude moct dělat, co bude chtít, já už nebudu moct dělat, co chci, protože my fakt jedeme...já sem díky tomu, že sem měla to dědictví, tak vystudovala dvě vysoký školy ... (*Zvuk se ztlumuje*)

hudba

Author: Can you imagine what's gonna happen when you move there?

Míla: What's gonna happen when we move? I think we'll each go to our own room or our little space and get some rest from each other, and when we feel like being together, we'll meet in the kitchen and it'll be nice there. The thing about this little house is that there is no escape, you have to leave or go out to escape.

Author: Do you think something will change since you're working for the debt and not for savings?

Míla: Well, I thought about it a lot, we talked about it, I'm from a family that never borrowed anything and that's how I was raised... basically, first earn your money and then buy it, which is how I lived until now, but with the house I just understood that it wasn't going to work that way... we would be in this current little house forever, maybe we would be divorced, so I went down the road of least resistance and said to myself that we'll go with the mortgage.

Author: Can you imagine the moment where you would tell yourself that it wasn't a good idea? What would have to happen for you to think that?

Míla: What would have to happen? I don't know. I still think that it was a good idea and I still hope that the money will somehow come in. Either we make the money or... there could be an inheritance, because why not, and we'll be able to get rid of the mortgage.

Author: For me it all came together, like when I went to see my mom I felt guilty when I wanted to borrow the money and I felt like it really affected me psychologically.

Míla: I have that feeling too, because like I said, I was raised not to borrow and I sort of see this as a failure or a sin or crime. You don't have and you want to borrow.

Author: Even though it's actually the first instinct to protect your family.

Míla: It's just that feeling, it's fear, you know. Fear regarding your existence and family, fear changes you into a different person, into an animal, some monster that suddenly wants to devour something.

Author: I remember it precisely, the moment that night, which completely ruined us, now Hynek won't be able to do what he wants, I won't be able to do what I want to do, because we're really persevering... thanks to the fact that I had the inheritance, I was able to get two university degrees... *(sound is getting quieter)*

music

Autorka: Na tuhle historku nejsem vůbec pyšná, ale nechci jí tajit. Jediná se starám o rozpočet domu. Produkce a prachy jsou má doména. Hynek zas tvrdě na stavbě dře abychom ušetřili za profesionály. Těhotenství se mnou mává a tak dělám často chyby. Tu mi v excelu ulítne řádek, tu se copy paste nepovede. A takhle v jednu ráno zjistím, že mi rozpočet ulítl o tři sta tisíc. Nenávidím se. Zničila jsem rodinu.

Jsem člověk co nemá moc vztah k penězům. Nějaké přijdou, tak si je užiju. Když žádné nejsou, tak se taky nehrouším. Ale to jen do dvou do rána té noci.

Během zoufalého přemýšlení co dál, se odněkud se vyloupne myšlenka dluhu vůči mně. Ne do koruny férově rozděleného dědictví. Během dvou hodin jsem přesvědčena, že mi rodina musí peníze vyrovnat. A já budu tak hodná, že budu chtít jen tři sta tisíc. Usínám a ráno jsem si opravdu jistá, že mám na peníze od rodiny nárok a rozhodnuta se chystám dluh vůči mně nárokovat. Tedy dokud nezjistím, že k žádnému omylu v rozpočtu nedošlo.

Doteďka to ve mně leží. Vůbec nevím kde se to ve mně vzalo. Učila jsem totální proměnu mé osoby.

bouchání kladiv na stavbě

Pavel: Ono to ještě není v navigaci.

Autorka: Pavel je další tesař co dělá u nás na stavbě. Pomáhá Hynkovi obložit stěny a chválí nás že nemáme hypotéku. Skrz svojí zkušenost se totiž snaží lidi systematicky odlákat od půjček.

Pavel: Já sem si nejdřív s mojí bejvalou přítelkyní vzal napůl hypotéku na byt za milion dvě stě tisíc, a když už nám to klapalo, normálně jsme chodili do práce a normálně jsme to platili, protože to nebylo zas až tak vysoký (vlastně by nás to stálo stejně jako nájem někde jinde) normálně jsme fungovali, nebyl problém. Pak přišel nápad, že by se nám líbilo otevřít si vinárničku nějakou kavárničku...To byl krásnej nápad, já se nemusel tak pachnit, já sem pracoval ve skladu jako skladník, ona pracovala na recepci někde a taky to prostě nebylo úplně vono....Vždyť bychom se mohli udělat pro sebe... A teď jsme měli známýho, ten zrovna měl takovou vinárničku a říkal, já vám jí přenechám za náký odstupný, je to zaběhnutý, vyděláváme tolik a tolik...Jestli ty peníze máte, tak proč byste si...Nojo, samozřejmě jsme ho tak úplně nezasvěcovali do toho, že si na to půjčujeme, protože možná kdyby to starý praktik věděl, tak by nás třeba varoval, třeba nevaroval, byl by rád, že to taky prodal... Každopádně tam se počítalo s tím, že člověk je tak nějak ve svym a tak si tou kavárničkou, vinárničkou krásně vydělá na živobytí, nic nadstandartního, ale prostě tak v pohodě.

Author: I'm not very proud of this story, but I don't want to hide it. I'm the only one taking care of the budget in our house. Productivity and money are my domain. On the other hand, Hynek is working very hard on the house so we can save some money and not have to pay professionals. My pregnancy is affecting me so I'm making a lot of mistakes. I miss a line in excel, my copy -- paste fails. And that's how one night at one in the morning, I discovered that I messed up the budget by CZK 300,000. I hate myself. I ruined the family.

I'm the type of person that doesn't have much of a relationship to money. Some money comes in, so I enjoy it. If there isn't any, I don't have a breakdown. But that was only until two in the morning that night.

During my helpless attempt to try to figure out what to do next, suddenly the thought of a loan creeps into my mind -- not fairly divided inheritance. Within two hours, I'm convinced that my family owes me the money. And I'll be so nice that I'll only want CZK 300,000. I'm falling asleep and am seriously convinced that I'm entitled to the money from my family and resolutely get ready to ask for what's owed to me. Or at least until I find out that there was no mistake in my budget.

It's still on my mind until now. I don't know how it got into me. I felt a complete change in personality in myself.

sound of hammers at a construction site

Pavel: It's not in the navigation yet.

Author: Pavel is another carpenter working on our house. He is helping Hynek line the walls and he's praised us for not getting a mortgage. Because of his own experience, he's trying to systematically convince people not to get loans.

Pavel: I previously took out a mortgage out with my ex-girlfriend... we went half and half on the mortgage for an apartment that cost CZK 1,200,000 and when things were working out and we were both working and paying it off because the payments weren't that high (it basically cost us as much as rent would have cost us elsewhere) we were functioning normally, there wasn't a problem. Then we came up with the idea to open up a little winery or a café... That was a beautiful idea, I didn't have to slave away so much, I worked in a warehouse as a warehouse attendant, she worked at a reception desk somewhere and it just wasn't quite right... We could make something for ourselves... And we had a friend, he had a little winery, and he said he would leave it to us for a small amount, it's already up and running, we make such and such amounts of money... If you have the money, why don't you... Of course we didn't exactly tell him we would borrow money for it, because maybe if an experienced guy like him heard that, he would warn us, or maybe he wouldn't, and he would just be glad he sold it... Either way, it was just assumed that if you work for yourself and have a little café or winery you can make a beautiful living, nothing extravagant, but a comfortable living.

Ale ve chvíli, kdy se tam dalo to, že tam vlastně krom energií a nákupu do tý kavárničky taky platíme ten dluh měsíční splátkou...tak to bylo tak jako na knap. Vlastně jsme jí měli jenom rok nebo rok a půl a přišli takovýty věci jakože ekonomická krize a lidi začali šetřit .No a v kavárně se to projevilo tak, že místo pěti lidí jeden z nich šetřil a přišli čtyři. Anebo jich přišlo všech pět, ale místo pěti vínek si dali tři, nebo tak něco. A to bylo najednou...ta kavárna byla furt plná, furt tam bylo dost práce, jenom to třeba nebyl zas až takovej šrumec. A úplně to stačilo na to, že sem tam najednou pracoval zadarmo, protože to byla přesně ta jedna dvacetina toho, co se tam obtočilo, najednou neproběhlo...no a najednou tam člověk dělal zadarmo a nemoh s tím přestat, protože všude byl vázanej smlouvama a ty dluhy, těch se nemohl jen tak zbavit, leda začít prodávat kavárnu. To první co člověka napadne. tak prodám to, na co jsem si půjčil a tím to vyřeším. Jenomže najednou to bylo období, kdy se nikdo nehrnul začínat dělat nový podnikání nebo že by koupil kavárnu. A do toho přichází to „no tak se uskromním“, prodáme ten byt, vždyť nemusíme mít tak velkej, tím poplatíme tu hypotéku a nějak to vyřešíme. Nojo, jenže ten byt když jsme ho kupovali tak měl hodnotu milión dvě stě, pak jsme tak spláceli, za dva tři roky měl hodnotu milion šest set tisíc, člověk si řekne, já sme za tři roky vlatně vydělal čtyřista tisíc, jenomže ty byty se neprodávaly za tu cenu v době kdy přišla krize na naší kavárnu. V tu dobu najednou ten byt měl hodnotu milión prodejní. A kde vzít těch dalších dvě stě tisíc, to je jednak, zvláště banka, ta to chtěla ráz na ráz a hlavně, ona to chtěla až za rok, protože ta fixace nám končila až za rok. No byla to krize, špatně jsme to nesli, s přítelkyní jsme se i rozešli v tom všem kalupu.

Autorka: Mělo to na to vliv na ten váš rozchod?

Pavel: Já si myslím, že naše soužití bylo...to k tomu trochu vedlo, my jsme byli takovej italskej pár, takže jsme se dost hádali. No a nechala mě v tom trochu koupat, se i odstěhovala a začala podnikat v realitách, že tam určitě rychle vydělá spoustu peněz a všecko poplatí. A mně jednou přišel dopis, od nějaký firmy co nabízí služby na zákaldě toho, že si na katastru najde nemovisti, které sou v exekuci, lidi exekucí postižené a těm nabízí svoje služby. A já si říkám: já přece nemám nemovitost v exekuci, tak jsem si došel na katastrální úřad. Ale ano, vaše polovina bytu je postižená exekucí od vaší přítelkyně bejvalé. Moje přítelkyně se v těch realitách strašně rychle otrkala na to, že stihla (nikdo neví jak) udělat další dluhy, na který přišli asi miliónová exekuce a půlku bytu s někým s kým jsem předtim žil pět let, to by člověk nečekal žejo...lidi se různě měněj maj různý přístupy, zoufalý lidi dělaj zoufalý věci.

But as soon as it was added in that besides paying for the electric and supplies we were also making monthly payments on the loan... it was useless to us. We only had it for about a year or a year and a half and then things like the economic crisis came and people started to save money. And how that manifested itself at the café, was that instead of five people coming in, one decided to save the money, and only four came in. Or all five came in but instead of five wines only had three, or something like that. And what happened was, all of a sudden the café was always full, there was always enough work there, but it just wasn't such a helter-skelter. And what was really enough, was that all of a sudden I was working there for free, because that was exactly the twenty percent of what was coming in, and all of a sudden it didn't come in... and so all of a sudden you're working there for free and can't stop because your under contract everywhere you look and the loans, you can't just get rid of them, unless you sell the place. The first thing you think of is, I'll sell what I borrowed money for and that'll solve things. But all of a sudden, it was a time when nobody was starting new businesses and nobody wanted to buy a café. And then you start thinking, "so I'll cut back", we'll sell the apartment, we don't have to have such a big one, that way we'll pay off the mortgage and somehow we'll solve it. But unfortunately, when we bought the apartment it had a value of CZK 1,200,000 and we were paying that off, and about two or three years later it was valued at about CZK 1,600,000 and so you tell yourself that you actually made four hundred thousand, but the apartments weren't selling for that amount when the crisis came with our café. All of a sudden at that time the apartment only had a selling value of about CZK 1,000,000. And where would we come up with the additional two hundred thousand, and the bank wanted the whole lump sum, but a year later because that's when the fixed mortgage period ended. That was really a crisis, we didn't take it well, and in all that craziness my girlfriend and I split up.

Author: Did it have an impact on your split?

Pavel: I think, our whole living together situation... it led to it a little bit, we were sort of an Italian couple, so we argued a lot. And she really kind of let me swim in it, she moved out and starting working in real estate, she thought she would make a lot of money quickly and could pay everything off. And one day I got a letter from some company that dealt with foreclosures and offered their services to homeowners who were going into bankruptcy. And I said to myself, but I don't have a house that's going to be seized, so I went to the offices that dealt with that. But yes, my half of the apartment was being seized because of my ex-girlfriend. She found her way around real estate so quickly that she somehow (nobody knows how) managed to get into more debt, so they were coming to seize about a million's worth including half the apartment, because of someone I lived with for five years, you don't expect that you know... people change and approach things differently, and desperate people make desperate choices.

Trochu ten tlak těch dluhů, který byly vlastně společný, jí uvrtil do toho, že trochu víc hazardovala, slibovala lidem věci, který ještě nemohla zaručit a podobně a najednou se to tam nějak zamotala, nějaký klient, kterje měl peníze, tak pravděpodobně jak jsem to pochopil dostal nějakou autohavárii, se mu přihodila a celý se to zbořilo jak domek z karet a najednou v tom asi lítala. Každopádně z těchletěch dluhů jsme vyváz jenom tak o chlup a jako spoustu dluhů mi zbylo. Každopádně jsem se z toho nesesypal, to ne, ale musel jsem přehodnotit všechny své dosavadní hodnoty.

Autorka: A tak máš jako nákej zážitek, kdy třeba fyzicky nebo psychicky...pamatuješ si jako co to znamená žít s tím dluhem?

Pavel: No když přišly ty stresy, přišli ráz na ráz asi během jednoho roku, a vypadalo to, že budu nadosmrti žebrák s nákou přehnanou exekucí, se tam na tobě doopravdy slítnou jak supi, a kdybych neměl štěstí hodně známých, který mi pomohli a kterjem sem to pak postupně vrátil ..no taka si bych měl doživotní exekuci a v tu chvíli sem si myslel, že budu nadoživotí vyřazenej z normální společnosti. Že se stanu náky m vágusem co žije ze dne na den z nákejš popelnic nebo ubytoven a budu muset snad zahodit občanku, aby ty miliony mi netahala ta občanka z ruky jo... Jo když nemám prostě na chleba a třikrát denně mi prostě volaj z banky kde mám splátky pět šest tisíc a jsou na mě hrubí a já prostě nevím co jim an to má říct, že jim těch psoseldních pět set neádm protože prostě chci koupit aspon něco k jídlu a oni na to ste měl myslet, než ste si to pučil. No tak to když sem slyšel, já sem myslel, že se u toho sesypu u toho telefonu. A člověk si myslí, že už je v tu chvíli jejich otrokem a že voni vlastněj jeho život. Ale ono to tak není. V Čecháčch se prostě za dluhy, pokud to nejsou dluhy na alimentech, nezavírá, člověk s nestává hříšníkem tím, že si pučil, ale dostane se do situace, že nemůže dluh vrátit. Je to trochu jiná logika, ale v podstatě to, že ste se dostali do situace, že nemůžete splácet svůj dluh, pokavad ste to neudělali záměrně, a ten dluh ste si nepučovali s tím, že ho takhle nevrátíte, tak že ste nechtěli nikoho podvíst, ale v tuhle chvíli nemůžete splácet ten dluh, tak to neznamená, že ste se stali nesvéprávnym člověkem, se kterym si někdo jinej může dělat co chce. A to člověk taky rychle zjistí. Že když se tomu nepoddá, tak vlastně neexistujou žádný páky, kterejma by z člověka opravdu otroka udělat mohli. Byly velký možnosti jak strašit. Že ty lidi vezmou auto, vezmou dům, vybílej ho exekutorama, vezmou všechno,ale na uplně životní minimum sáhnout nemůžou a člověka připravit o život nebo vo svobodu taky ne.

zvuk haly, kroky a ševel

Autorka: Jdu udělat rozhovor se sousedem. Je v trochu jiný pozici než ostatní co jsem doted' vyzpovídávala. On je totiž ten, který půjčky lidem zařizoval.

Soused: Já sem v tý bance pracoval jako bankovní poradce fyzický osoby. Máš tam vlastně vždycky rozdělený poradce pro firmy a pro společnosti co jedou na ičo a pak bankovní poradce co vlatně vyřizujou kreditní karty, hypotéky, úvěry, pro běžný lidi ve fyzický osobě.

The pressure of the debt, which was actually mutual, somehow made her gamble a little more and she promised people things she couldn't guarantee and then she somehow got lost there. Some client who had money, from what I understand, he had a car accident, and everything fell like a house of cards and she was suddenly involved in it. Anyway, I somehow just escaped this debt, but was left with plenty more. I didn't have a nervous breakdown because of it, but I had to reevaluate my current values.

Author: So do you have a memory, maybe a psychological or physical one, of what it was like to live in debt?

Pavel: Well when the stress came, it all came during one year, and it felt that I'll be a beggar in bankruptcy forever. If I didn't have lots of friends who helped me and who I eventually paid back... I would probably be in bankruptcy forever, and at that moment I thought I would probably be eliminated from normal society forever. That I'll turn into some beggar who lives day to day between trashcans and shelters, that I'll have to get rid of my ID card so that it wouldn't be pulling the millions out of my hand... like when I don't have the money to buy bread and the bank calls me three times a day to ask where my payments of five or six thousand are, and they are rude to me, and I just don't know what to say to them, that I just can't give them the last five hundred because I at least want to buy something to eat, and they say you should have thought of that before you borrowed the money. When I heard that, I thought I was going to break down on the phone. And at that moment you begin to think that you are their slave and that they own your life. But that's not how it is. In the Czech Republic, you don't go to jail for debt unless it's alimony debt, you don't become a criminal because you borrowed money and get into a situation where you can't pay it back. It's slightly different logic, but the fact that you are in a situation where you can't pay off your debt, if you didn't do it intentionally with the intent of never paying the money back, and if you didn't do it to cheat anyone, but just can't pay the money back, that doesn't mean you have become a legally incapable person, who anyone can do anything they please with. You quickly discover that. That if you don't let them, there really isn't any way that they can make a slave out of you. There are big ways to scare you. That they'll take your car, your house, they'll make the money collectors come after you, they'll take everything, but they can't touch your bare minimum or take away your life and freedom.

sound of the hallway, steps and rustle

Author: I'm going to go and do an interview with a neighbor. He's in a slightly different situation than the others that I've spoken to. He is the one who secured the loans for people.

Neighbor: I worked at the bank as a bank advisor to the physical people. You have advisors divided into two groups, those who are for firms and companies and then bank advisors who arrange credit cards, mortgages and loans for normal people as a physical person.

Autorka: Jaká to byla práce vlastně, dávat lidem možnost získat peníze?

Soused: Máš moc nějakou, sedíš tam za počítačem v kravatě s naleštěnejma botama v saku a máš moc těm lidem nějakým způsobem získat peníze na to, na co oni potřebují, na co oni chtějí. A ty lidi tam jdou do té banky, protože ty peníze potřebují z nějakýho důvodu, a ty máš tu moc jim to buď dát, dopřát, poskytnout, tu šanci se nějakým způsobem posunout v tom životě anebo ne. Je to fakt moc nějaká no. Na jednu stranu je to teda tlak na mě za tou přepážkou, kdy ten klient chce ty peníze, a na druhé straně je tam ten tlak toho vedení, kdy prostě já minimálně jednou týdně jdu na kobereček a můj šéf řekne, hele tak ty si prodal tady prostě tři kreditky za měsíc, ale ty bys jich měl prodat dvacet. Ty si prodal jednu hypotéku, ale měl bys jich prodat měsíčně třeba čtyři/pět. Protože tam banka má náky svoje standardy a musí vykazovat zase svému vedení náky svý výsledky, ty zaměstnanci jsou do těch výsledků tlačení.

Autorka: přemýšlel si nad tím, když to pak ten člověk nemůže splácet?

Soused: Přemýšlel a to je tak, proč sem tam vydržel jen asi rok v té práci. Protože není to příjemný, není to příjemný vidět, když v jednu chvíli předemnou na ty židli sedí člověk, který ty peníze potřebuje, chce, nutí mě k tomu, abych já ten systém ovlivnil, aby na to dosáhl, náky způsobem se to teda uzavře ten obchod, odejde a v zápětí přijde člověk, kterej tam sedí a pláče mi, že potřebuje peníze zase na to, aby vykryl jinej úvěr, protože mu chodí do jeho bytu nebo domu exekutor a zabavuje mu věci. A v tomhle světě tam bejt často, nechci říct denodenně, ale byly dny, kdy to tak běželo, je hodně velkej tlak a nepříjemnej prostě na moje náky svědomí osobní a uvědomuju si celej ten kolotoč, do kterýho já ty lidi dostávám... Do toho tlaku, do těch nepříjemnejch životních situací, který s těma půjčkama souvisej, takže vlastně cítím, nebo jsem tou dobou cítil nákej pocit viny, že tohle přece nemůžu dělat, tohle nechci podporovat. A ty banky jsou nekompromisní, ty exekutoři prostě přijdou, zabavujou, ve finále to může rozbit celou rodinu a to ten člověk, kterej tam sedí a chce ty peníze si vůbec neuvědomuje. Není taková vzdělanost totiž, není taková informovanost... Dneska už si třeba myslím, že třeba na základních školách sou náky programy, který vzdělávaj děcka, a na středních školách určitě, o tom, co to znamená si půjčit peníze... ale ta generace nás, třiceti / čtyřicetiletých tohleto vůbec neměla a je spousta lidí, který si to absolutně neuvědomujou, nemaj o tom tu gramotnost prostě finanční.

hudba

Poslení co jsme si půjčili byli peníze na dveře. Opět pár desítek tisíc. Ale budou krásný a vydržej dlouho. Po návštěvě showroomu filmy co nám je vyrobí jsme sedli do auta a jeli domů, do černýho domečku, jak našemu vysněnému domu říká naše starší dcera. Na dálnici svítil billboard nejmenované banky s nápisem poradili mi jak si půjčit zdravěji. Přemýšlela jsem jestli vůbec existuje něco takového jako zdravá půjčka. Asi je to ta, která vám nekrade zdraví a opravdu vám pomůže na vaší cestě. Ale jde bejt vůbec připraven na všechny ty nástrahy?

Author: What kind of job was it, giving people the chance to get money?

Neighbor: You have some power, you sit behind a computer wearing a tie and polished shoes, in your suit you have the power to give the people money for what they need it for, which is what they want it for. People come to the bank because they need the money for some reason, and you have the power to either give it to them, hand it to them, to help them move forward in life. It really is some sort of power. In one sense it's pressure on me on this side, when the client wants the money, and then on the other side there's pressure from above where at least once a week my boss says to me, hey you sold three credit cards this month but you should have sold twenty. You sold one mortgage but you should sell at least four or five a month. Because the bank has its standards and has to report its results to its management, so the employees are pressured to reach those results.

Author: Did you ever think about what happens if the person can't pay it back?

Neighbor: I did and that's why I only lasted about a year at that job. Because it doesn't feel good, it's not great to see, when you have someone sitting in front of you who needs the money and is forcing you to give it to him and to influence the system so he can get the money, and you somehow make the deal, he leaves and then all of a sudden he comes back and is sitting there crying, saying he needs another loan to pay off the first because the executor keeps coming back seizing his possessions. And to be in this often, I don't want to say every day, but there were days where that's what was happening, that's serious pressure and it was just uncomfortable for my personal conscience, and I understood the circus that I was getting the people into... the pressure, the uncomfortable life situations that are associated with these loans, so I feel, or I used to feel for some time, some guilt, that this isn't what I should be doing, that I don't want to support this. And the banks don't compromise, the executors will come, they will take your things and in the end it can destroy your family. The people sitting there asking for the money just don't realize that. People are not as informed and educated about this... Today, I think there might be some programs at schools that educate kids, definitely in high school, they educate them about what it means to borrow money... but our generation, the thirty and forty year olds never learned about this and there are many people who just don't realize this and don't have the financial intelligence.

music

The last thing we borrowed was money for doors. A couple tens of thousands again. But they will be beautiful and will last for a long time. After visiting the showroom that's going to be making the doors for us, we sat in the car and drove home, to the black house, as our older daughter calls it. On the highway there was a lit up billboard with an ad for an unnamed bank which said, they showed me how to borrow money in a healthier way. I thought about whether something like a healthy loan even exists. It must be the one that doesn't steal your health and really helps you on your way. But is there even a way to be prepared for all the traps along the way?